

*dr. R. van Westrhenen, prof.dr. T. van Gelder, dr. J.F.F. Lekkerkerker,
prof.dr. J.H.M Schellens (redactie)*

Probleemgeoriënteerd denken in de farmacotherapie

Een praktijkboek voor de opleiding en de kliniek

De Tijdstroom, Utrecht

© De Tijdstroom uitgeverij, 2015. De auteursrechten der afzonderlijke bijdragen berusten bij de auteurs.

Omslagontwerp: Cees Brake bno, Enschede

Uitgegeven door De Tijdstroom uitgeverij BV, Postbus 775, 3500 AT Utrecht.

E-mail: info@tijdstroom.nl

Internet: www.tijdstroom.nl

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich gaarne aanbevolen.

Waar dit mogelijk was, is aan auteursrechtelijke verplichtingen voldaan. Wij verzoeken eenieder die meent aanspraken te kunnen ontlenen aan in dit boek opgenomen teksten en afbeeldingen, zich in verbinding te stellen met de uitgever.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471, en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht, Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp.

Voor het overnemen van gedeelten uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

ISBN 978 90 5898 272 8

NUR 876

Inhoud

Ten geleide	7
Voorwoord	8
1 Azathioprine en allopurinol: de kosten van een vermijdbare geneesmiddeleninteractie <i>R. Atiqi en T. van Gelder</i>	9
2 De patiënte die niet wil <i>C. Kramers en F. Besemer</i>	19
3 De patiënt met hiv: let op interacties! <i>D.M. Burger en R. van Crevel</i>	25
4 Geneesmiddeleninteractie tussen lithium en diuretica <i>R. Atiqi en T. van Gelder</i>	33
5 De patiënt die maar blijft bloeden <i>L. de Graaff en T. van Gelder</i>	41
6 De patiënt met hartproblematiek door medicatie: combinatie van QTc-verlengende medicatie <i>J.G.K. Peper, N.R. Bindraban en R. van Westrhenen</i>	47
7 Van klinische trial naar de dagelijkse praktijk: aandachtspunt bij het gebruik van spironolacton bij hartfalen <i>R. Atiqi en T. van Gelder</i>	57
8 Niet op acenocoumarol instelbare patiënt <i>T. Schalekamp en A. de Boer</i>	65
9 Verwardheid tijdens behandeling met aciclovir <i>V. Sari, T. van Gelder en D.A. Hesselink</i>	75
10 De comateuze scholier <i>C. Kramers en F. Besemer</i>	83
11 De patiënt met kanker en een gestoorde nierfunctie: nierfunctiestoornissen en orale cytostatica <i>S. Leijen, J.H.M. Schellens en S. Marchetti</i>	89

12 Farmaco-oncologie: methotrexaat <i>R. van Westrhenen, S. Marchetti en J.H.M. Schellens</i>	99
13 Ritmestoornissen bij intoxicatie met tricyclische antidepressiva <i>J.G.K. Peper, N.R. Bindraban en R. van Westrhenen</i>	107
14 Een zwangere patiënt met een palpabele afwijking in de mamma: chemotherapie in de zwangerschap <i>M. Slingerland, J.R. Kroep en J.W.R. Nortier</i>	117
15 De bekende gele sticker: het effect van geneesmiddelen op de rijvaardigheid <i>E.C.T. Geijteman</i>	123
16 Polyfarmacie bij ouderen <i>P.A.F. Jansen en R.J. van Marum</i>	131
17 Een ileus bij een patiënte die een stapel pillen gebruikt <i>C. Kramers en A. Esselink</i>	147
18 De farmacotherapie bij multipale sclerose <i>B.W. van Oosten</i>	157
19 Behandeling van diabetes mellitus bij progressief nierfunctieverlies <i>C.A. Andreescu en T. van Gelder</i>	163
20 Een oudere diabeet met een oorontsteking <i>J.A. Rijken en C.F. Smit</i>	169
21 ‘Dokter, ik krijg hem niet meer omhoog’ <i>M.M.J. Linszen, H. Knegtering en R. van Westrhenen</i>	175
22 De patiënt die duizelt van de medicijnen: orthostatische klachten bij een patiënt met benigne prostaathypertrofie en een alfablokker <i>A.M. Vondeling en W. Knol</i>	185
23 De plaatselijk verdoofde patiënt met acute visusklachten <i>S.A. Steenen en L. Dubois</i>	193
24 Leverinsufficiëntie en het doseren van chemotherapeutica <i>A.K.L. Goey, J.H.M. Schellens en S. Marchetti</i>	199
Auteurs	207
Register	209

Ten geleide

In de moderne geneeskunde speelt medicamenteuze therapie een niet weg te denken rol. Bij een zeer groot deel van de ziektes en in vrijwel alle medische settings worden geneesmiddelen ingezet. Effectieve en veilige farmacotherapie is echter geen eenvoudige zaak en vraagt veel kennis en inzicht van de voorschrijvende arts. Behalve een heldere idee over de juiste keuze van een medicament in een specifieke klinische situatie, dient rekening te worden gehouden met de veiligheid van deze therapiekeuze voor de betreffende patiënt (sterk beïnvloed door individuele eigenschappen van de patiënt en eventuele comorbiditeit) of de mogelijkheid van interacties met andere geneesmiddelen. Kennis en expertise bij het voorschrijven van geneesmiddelen gaat vrijwel elke arts aan en gelukkig wordt hieraan steeds meer aandacht besteed in de medische curricula en vervolgopleidingen. Daarnaast is het goed deze kennis en expertise telkens weer aan te scherpen en het oefenen met voorbeeldpatiënten is daarbij een nuttig instrument. En dat is precies wat wordt aangereikt in *Probleemgeoriënteerd denken in de farmacotherapie*. In dit boek wordt moderne medicamenteuze therapie aan de hand van klinische casuïstiek uitgebreid geïllustreerd en toegelicht, waarbij de patiënt en zijn of haar geneesmiddel centraal staat. Een zeer breed scala aan uiterst praktische klinische situaties met farmacotherapeutische implicaties wordt op een heldere wijze gepresenteerd. Dit boek is daarmee een uitstekend oefenboek voor geneeskundestudenten en artsen in opleiding tot huisarts of specialist, en mogelijk ook voor in de praktijk reeds actieve huisartsen en specialisten die hun kennis op dit gebied nog wat verder willen vergroten.

Marcel Levi, internist

Academisch Medisch Centrum, Universiteit van Amsterdam

Voorwoord

De farmacologie en in het bijzonder de farmacotherapie wordt door velen gezien als een 'moeilijk' onderdeel van de studies farmacie en geneeskunde. In de curricula is het vaak een weinig praktisch vak, met een hoog abstract gehalte. In *Probleemgeoriënteerd denken in de farmacotherapie* wordt een praktische invalshoek gekozen. De lezer maakt zich het klinisch redeneren eigen op verschillende probleemgebieden aan de hand van casuïstiek, zoals die zich in de klinische praktijk van alledag voor kan doen. In een zeer praktische vraag- en antwoordopzet wordt een klinisch probleem op systematische wijze uitgediept aan de hand van een gepresenteerde patiënt. Uitkomsten van anamnese, lichamelijk onderzoek en aanvullend onderzoek leiden tot een diagnose en een medicamenteuze behandeling. Wanneer wordt overgegaan tot het voorschrijven van geneesmiddelen, moet de arts zich bewust zijn van het mogelijke bijwerkingenprofiel, mogelijke interacties, van kinetische veranderingen bij nier- en leverfunctiestoornissen en van specifieke veiligheidsaspecten. Deze klinische en farmacotherapeutische analyses zijn buitengewoon verhelderend voor studenten, coassistenten, arts-assistenten en huisartsen. Dit boek is in eerste instantie bedoeld voor studenten geneeskunde, coassistenten, apothekers, en (klinisch) farmacologen, maar is tevens interessant voor huisartsen, spoedeisendehulpartsen, internisten en overige medisch specialisten, inclusief de assistenten en coassistenten, die te maken krijgen met farmacotherapeutische behandeling van patiënten. Eerder verschenen in deze succesvolle probleemgerichte serie delen over de cardiologie, interne geneeskunde, kindergeneeskunde, gynaecologie, huisartsgeneeskunde en nog veel meer.

De redactie
dr. R. van Westrhenen
prof.dr. T. van Gelder
dr. J.F.F. Lekkerkerker
prof.dr. J.H.M. Schellens